



Dar al-Makhtutat  
Istanbul

# Uluslararası Sempozyum: “Hicrî Yedinci Yüzyıl El Yazmaları: İlimler ve Alimler”

ULUSLARARASI SEMPOZYUM

مخطوطات  
القرن السابع  
هـ

Hicrî Yedinci Yüzyıl  
El Yazmaları

İlimler ve Alimler

3-4 Kasım 2021

Sultanahmet Medresesi, İstanbul

5-6 Kasım 2021

Muradiye Kur'an ve El Yazmaları Müzesi, Bursa



[www.daralmakhtutat.org](http://www.daralmakhtutat.org)



[info@daralmakhtutat.org](mailto:info@daralmakhtutat.org)

**Uluslararası Sempozyum:**  
**“Hicrî Yedinci Yüzyıl El Yazmaları: İlimler ve Alimler”**  
**Oturlar**

Birinci Gün: Hicrî Yedinci Yüzyıl Dünyasına Giriş  
03 Kasım 2021 Çarşamba, Sultanahmet Medresesi, İstanbul

I. Oturum (10.00-12.00): Açılış Oturumu

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mahmud Mısri**  
(Suriye/Türkiye) / Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

## Sempozyumu Düzenleyen Tarafların Konuşmaları

**Prof. Dr. Mahmoud Masri**

Dâru'l-Mahtûtât İstanbul

**Faraz Rabbani**

Seekers Guidance

**İsmail Hakkı Tavman**

İstanbul Sultanahmet Vakfı

**Prof. Dr. Yaşar Aydın**

Bursa Uludağ Üniversitesi Farabi Türk İslam  
Düşünce Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

**Prof. Dr. Râfet Mîkâtî**

Trablus Üniversitesi

**Prof. Dr. Yasir Acîl en-Neşmî**

er-Râsîhûn fi'l-İlm Derneği/Kuveyt

## Katılımcıların Konuşmaları

**Prof. Dr. Abdullah el-Ganîm**

Araştırmacılar ve Bilimsel Kuruluşlar adına

**Prof. Dr. Faysal el-Hafyân**

Mütevelli Heyeti adına

**Prof. Dr. Murâd er-Rîfî**

Misafir Katılımcılar adına

## Şeref Konuğu Muhammed Avvâme'nin Konuşmaları:

Yedinci Yüzyılda İlmî Hareket : Hadis İlmî Örneği

### • Muhammed Avvâme'ye ödül takdimi:

(Prof. Dr. Usâme er-Rifâî/Lübnan), plaket teslimi, Muhammed Avvâme  
Hoca'nın konuşması

### • Prof. Dr. Fahreddin Kabâve'ye ödül takdimi:

(Prof. Dr. Muhammed Hassân et-Tayyân/Kuveyt), plaket teslimi, Prof. Dr. Fahreddin  
Kabâve'nin konuşması

### • Prof. Dr. Mehmet Görmez konuşması

İslâm Düşünce Enstitüsü Başkanı

II. Oturum (12.30-14.30): Yedinci Yüzyıl: Genel Çerçeve

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdullah Yusuf el-Ganîm**

(Kuveyt)/ Kuveyt Araştırmaları Merkezi Müdürü

<b>Prof. Dr. Ahmed Şevki Binbîn</b>	Fas el-Hizâne el-Haseniyye Müdürü	Yedinci Yüzyıl İslam Dünyasının İlim Dünyasındaki Orjinallik ve Ansiklopedik Telif Tarzı (Açılış Oturumu)
<b>Prof. Dr. Faysal el-Hafyân</b>	Suriye/Türkiye Dâru'l-Mahtûtât Proje Müdürü	Dördüncü Asrın Işığında Yedinci Asır: İki Asrın Eserlerine Bir Bakış
<b>Prof. Dr. Nebîl el-Fûlî</b>	Mısır/Türkiye Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	Yedinci Yüzyıldaki İtmi Çalışmaların Tabiatı: Önemli Eserler ve Oluşum Süreçleri

III. Oturum (16.00-17.30): Tarih ve Biyografiler: Eserler, Bibliyografya ve Takvim

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Edibe Abdussamed Romero**

(İspanya)/ İspanya Endülüs Araştırmaları Fakültesi Müdürü

<b>Prof. Dr. Eymen Fuad Seyyid</b>	Mısır İslâmî Yazmalar Kurulu Başkanı	Muhyiddîn b. Abduzzâhir (ö. 692): Mısır'da Memlük Devleti'nin Kuruluş Dönemi Tarihçisi
<b>Prof. Dr. Kerim İfrak Ahmed</b>	Fas/Fransa Paris Avrupa İslam Kültür ve Bilimleri Akademisi Dekanı	İbnü'l-Esîr'in (ö. 630) el-Kâmil fi't-Târih Adlı Eserinin Avrupa Kütüphanelerindeki Yazma Nüshaları
<b>Dr. Hamza el-Bekrî</b>	Ürdün/Türkiye İbn Haldun Üniversitesi	İbnü'l-Esîr'in Üsdü'l-Ğâbe adlı eserinin tenkit ve tahkik yönleri: Karşılaştırmalı Analiz Çalışması Mehmet Görmez

## İkinci Gün: Usul ve Fürû İlimleri

4 Kasım 2021 Perşembe, Sultanahmet Medresesi, İstanbul

IV. Oturum (09.00-10.30): Kur'ân İlimleri: Tefsir, Kıraat ve Yazı

**Oturum Başkanı: Yasir Acîl en-Neşmî**

(Kuveyt)/Kuveyt Üniversitesi

<b>Prof. Dr. Gânim Kudûrî el-Hamd</b>	Irak Tikrit Üniversitesi	Hicrî Yedinci Yüzyıl Mushafları: Örnek Olarak Yâkût el-Mustasimî'nin Mushafları
<b>Dr. Mümin el-Annân</b>	Suriye/İsveç Lisan Enstitüsü Müdürü	Letâifü'l-İşârât'tan Arâisü'l-Beyân'a İşârî Tefsir
<b>Dr. Abdu Hasan Muhammed el-Fakîh</b>	Yemen/Türkiye Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	Yedinci Yüzyılda Mushaf İmlası: Özellikleri, Sebepleri ve Tenkidi

V. Oturum (11.00-12.30): Hadis İlimleri: Belgelendirme, Başyapıtlar ve Karşılaştırmalar

**Oturum Başkanı: Doç. Dr. Halil İbrahim Kutlay**

(Türkiye), Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi

<b>Prof. Dr. Abdulcevâd Hamâm</b>	Suriye/Lübnan Trablus Ünivesitesi İlahiyat Fakültesi Dekani	İbnü's-Salâh'ın Ulûmu'l-Hadîs'inin Yazma Nüshaları: Tanıtım ve Değerlendirmesi, Karşılaştırmalı Çalışma
<b>Dr. Mâcid Uleyvî</b>	Suriye Halep Üniversitesi	Hadis Tenkidi: Hicrî Dördüncü ve Yedinci Yüzyıllar Arası Karşılaştırma
<b>Dr. Necmeddin el-İsî</b>	Suriye/Türkiye Yalova Üniversitesi	İbnü'l-Esîr'in en-Nihâye fî Garîbi'l-Hadîs ve'l-Eser Adlı Eseri: Hattâbî'nin

VI. Oturum (14.00-16.00): Fıkıh ve Usulü: Metotlar, Bibliyografya

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Muhammed Hasan Hiytu**

(Suriye/Almanya)/ İmam Şafii Üniversitesi (Endonezya) Rektörü

<b>Dr. Muhammed b. Ebî Bekir Bâzîb</b>	Yemen/Kanada Uluslararası Nûru'l-Hudâ Enstitüsü/Kanada	Nevevî'nin Minhâcu't-Tâlibîn Adlı Eserinin Dönemden Döneme İntikali: Yazma Nüshalar ve Şerhler
<b>Dr. Duranbek Maksudov</b>	Özbekistan İmâm Mâturîdî İslâm Araştırma- ları Merkezi Müdürü	Ebu'l-Berekât en-Nesefî'nin (ö. 710) el-Vâfî Şerhu'l-Kâfî Adlı Eserinin El Yazmaları
<b>Dr. Talal el-Azam</b>	İngiltere Oxford Üniversitesi	Hanefî Mezhebinde Tercîh: Hicrî Dördüncü ve Yedinci Yüzyıllar Arası Karşılaştırma Çalışma
<b>Sümeyye Baha</b>	Fas Dâru'l-Hadîs el-Haseniyye	Fas Kütüphanelerinde Yer Alan Yedinci Yüzyıl Fıkıh Usulü Yazmaları: Bibliyografya Çalışması

## Üçüncü Gün (İrfani ve Kevni İlimler)

5 Kasım 2021 Cuma, Muradiye Kuran ve El Yazmaları Müzesi, Bursa

VII. Oturum (10.00-11.30): Tasavvuf ve Kelam: İstilahlar, Alimler ve Tahkikler

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Mehmet YALAR**

(Türkiye) Bursa Uludağ Üniversitesi Farabi Türk İslam Düşünce Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi

<b>Prof. Dr. Abdulhamid Medkûr</b>	Mısır Arap Dili Akademisi	İbn Teymiyye'nin Der'ü Te'âruzi'l-Akl ve'n-Nakl Adlı Eseri: Eleştirel Çalışma
<b>Dr. Velid Muhammed Musad</b>	Amerika Sebil Topluluğu	Kuşeyrî ve Kâşânî'de Tasavvuf İstilahları
<b>Dr. Reşide es-Semîn</b>	Tunus Tunus Milli Kütüphanesi Yazma Eserler Baş Sorumlusu	Alî b. Ömer el-Huvârî'nin (ö. 667) Evliyâ'u Medîneti Tûnis Adlı Eserinin El Yazması: Metin ve Yazma İncelemesi
<b>Dr. Kerim el-Lahhâm</b>	İngiltere Bağımsız Araştırmacı	Hicrî Yedinci Yüzyıldan Kalma İmzalı Yazmalar

VIII. Oturum (12.00-13.30): Dil, Belagat ve Mantık: Metotlar, Çalışmalar ve Karşılaştırmalı Çalışmalar

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Muhammed Hassan Tayyan**

(Kuveyt) Rasihun Derneği

<b>Prof. Dr. Hasan el-Osman</b>	Suriye/Mekke Ümmü'l-Kura Üniversitesi	Yedinci Yüzyılda Telif Edilen Nahiv Eserlerinde Bablandırma Yöntemleri
<b>Dr. Ziyâü'd-dîn el-Kâliş</b>	Suriye Halep Üniversitesi	Sâlikî'nin (ö. 626) Miftâhu'l-ulûm Adlı Eserine Yapılan Şerhler: Miftâhu'l-miftâh Örneği
<b>Dr. Abdulvahhâb el-Ezdî</b>	Fas Fas V. Muhammed Üniversitesi	Lublî'nin (ö. 613) Refu't-telbîs an hakîkatî't-tecnîs Adlı Eserinin El Yazması

IX. Oturum (15.00-17.00): Kevni İlimler: Alimler ve Eserler

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Muhammed Celal Abdulvahhâb**  
(Sudan)

<b>Prof. Dr. Celaleddin Hancı</b>	Suriye/Türkiye Gaziantep Üniversitesi	Hicrî Yedinci Yüzyılda Mucit Bir Astronom: Tûsî (ö.672): Hayatı ve Eserleri
<b>Seyfeddin et-Tûmî</b>	Tunus Menar Üniversitesi	İbn Fellûs el-Mardînî'nin (ö. 1240) İdâdu'l-esrâr fî esrârî'l-adâd Adlı Eserinin El Yazması
<b>Faraz Kevser Muhammed Sirâceddîn</b>	Hindistan Hüda Bahş Kütüphanesi	Hicrî Yedinci Yüzyıldan Farklı İlimlerden Oluşan Bir Mecmua: Kodikolojik ve Metinsel İnceleme
<b>Rıza Osman el-Hüseynî Osman</b>	Mısır Arap Teknik ve Bilim Tarihi Enstitüsü	Hicrî Dördüncü ve Yedinci Yüzyıllar Arasında Doğa ve Matematik Bilimlerindeki Başarılar: Bibliyometrik Analiz
<b>Prof. Dr. Mahmud Mısırî</b>	Suriye/Türkiye Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	Yedinci Yüzyılda Tıbbî Nebevî Kitapları: Karşılaştırmalı Değerlendirme Çalışması

## **Dördüncü Gün: Yazma Eser ve Kütüphane Bilimleri**

6 Kasım 2021 Cumartesi, Muradiye Kur'ân ve El Yazmaları Müzesi, Bursa

X. Oturum (10.00-11.30): Ulema Elindeki ve Kütüphanelerdeki Yazma Eserler: Bibliyografya

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Ahmed Şevki Binbîn**  
(Fas), el-Hizâne el-Haseniyye Müdürü

<b>Dr. Şerif Murâd</b>	Mısır er-Rak el-Menşûr İnternet Sitesi Yöneticisi	Yedinci Yüzyılda Yedi Bilim Dalında Yedi Alim
<b>Abdulatî eş-Şerkâvî</b>	Mısır İlimi Mirası İhya Kurumu Başkanı	Hicrî Yedinci Yüzyılın Değerli Buhârî Yazmaları

<b>Prof. Dr. Sadık Yazar</b>	Türkiye İstanbul Medeniyet Üniversitesi	Fazıl Ahmet Paşa Kütüphanesindeki Yedinci Yüzyıl Arapça El Yazmaları
------------------------------	--	--

XI. Oturum (12.00-13.30): Yazma Eser Bilimleri: Sanatlar, Kodikoloji ve Kütüphaneler

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Abdulhamîd el-Advân**

Ürdün, İslami İlimler Üniversitesi, İslam Mimarisi ve Sanatları Fakültesi Dekanı

<b>Prof. Dr. İdham Muhammed Haneş</b>	Irak/Türkiye Dâru'l-Mahtûtât	Hicrî Yedinci Yüzyılda Yazma Eser Süslemeleri: Musul Yazmaları Örneği
<b>Dr. Tamir Muhtar Muhammed</b>	Mısır Hulvan Üniversitesi	Yedinci Yüzyılda İslam Dünyasının Doğusu ile Batısı Arasında Tezhip Sanatı: Dini El Yazmaları Örneği
<b>Prof. Dr. Edibe Abdussamed Romero</b>	(İspanya)/ İspanya Endülüs Araştır- maları Fakültesi Müdürü	Hicrî Yedincü Yüzyıldan Endülüs El Yazmaları: Sanatsal Kodikoloji
<b>Ahmet Mısırî</b>	Suriye/Türkiye Dâru'l-Mahtûtât	Murad Molla Kütüphanesinde Yer Alan Yedinci Yüzyıl El Yazmalarının Kapaklarındaki Şemseler

XII. Oturum (15.00-17.00): Kapanış Oturumu

**Oturum Başkanı: Prof. Dr. Yaşar AYDINLI**

(Türkiye) Bursa Uludağ Üniversitesi Farabi Türk İslam Düşünce Tarihi Uygulama ve  
Araştırma Merkezi

<b>Dr. Abdurrahman Ferrac</b>	Mısır Beni Süveyf Üniversitesi	Çağdaşlarının Gözünde Yedinci Yüzyıl Medeniyeti ve Bilimi
<b>Prof. Dr. Muhammed Celal Abdulvahhâb</b>	Sudan Bağımsız Araştırmacı	İslam Bilim Tarihine Yönelik Oryantalist Perspektifin Çöküşü (Kapanış Oturumu)





# Anlaşma İmzaları

Arapça Yazmalar Enstitüsü / Kahire  
Trablus Üniversitesi

Avrupa İslam Kültür ve Bilimleri Akademisi / Paris  
Dâru'l-Mirkât Yayın Evi / Kuveyt



## Tavsiyeler



**Bursa Belediyesi'nin konuşması**



**Farabi Merkezi'nin konuşması**



**Dâru'l-Mahtûtat'ın konuşması**



**Sempozyuma katılım  
sağlayan kurumlara ödül takdimi**



## Kurullar

- Dâru'l-Mahtutat ■ Trablus Üniversitesi
- Uludağ Üniversitesi / Farabi Kurumu

## Onur Kurulu

- **Prof. Dr. Mehmet Fatih BİRGÜL** (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)
- **Prof. Dr. Rafet MİKÂTÎ** (Trablus Üniversitesi Rektörü, Lübnan)
- **Prof. Dr. Yaşar AYDINLI** (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)
- **Prof. Dr. Yasir Ecil Elneşmi** (Er Râsihûn fî'l İlm Cemiyeti, Kuveyt)
- **Hamdi ARSLAN** (İstanbul Sultanahmet Vakfı, Türkiye)
- **İsmail Hakkı TAVMAN** (İstanbul Sultanahmet Vakfı Başkanı, Türkiye)
- **Faraz RABBÂNÎ** (Seekers Guidance Genel Müdürü, Canada)

## Sempozyum Başkanı

- **Prof. Dr. Mahmoud MASRÎ** (Dâru'l-Mahtutat Genel Müdürü)

## Bilim Kurulu

- **Prof. Dr. Abdullah KARTAL** (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)
- **Prof. Dr. Afifi AL-AKİTİ** (University of Oxford, İngiltere)
- **Prof. Dr. Antonio Romero ROMAN** (Faculty of Andalusian Studies, Azagra Coultrual Fundación, İspanya)
- **Prof. Dr. Bahattin DARTMA** (Marmara Üniversitesi, Türkiye)
- **Prof. Dr. Faysal EL-HAFYAN** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **Prof. Dr. Hasan OSMAN** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **Prof. Dr. İdham HANEŞ** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **Prof. Dr. Kenneth Lee HONERKAMP** (University of Georgia, Amerika)
- **Prof. Dr. Konrad HIRSCHLER** (Institute of Islamic Studies, Freie Universität Berlin, Almanya)
- **Prof. Dr. Mahmoud MASRÎ** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **Prof. Dr. Muhammed Hassan Eltayyan** (Er Râsihûn fî'l İlm Cemiyeti, Kuveyt)
- **Prof. Dr. Sadık YAZAR** (Medeniyet Üniversitesi, Türkiye)
- **Prof. Dr. Tuncay BAŞOĞLU** (TDV İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM), Türkiye)
- **Doç. Dr. Abdürrahim KOZALI** (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)
- **Doç. Dr. Behlül DÜZENLİ** (Yalova Üniversitesi, Türkiye)
- **Doç. Dr. Halil İbrahim KUTLAY** (Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi, Türkiye)
- **Doç. Dr. Hilal KAZAN** (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)
- **Dr. Öğr. Üyesi Abdülcevad HAMMAM** (Trablus Üniversitesi, Lübnan)
- **Dr. Öğr. Üyesi Hamzeh AL-BAKRI** (İbn Haldun Üniversitesi, Türkiye)
- **Ahmad Zaher Mohamad Nabih Salim** (Dâru'l-Mirkat, Kuveyt)

## Düzenleme Kurulu

- **Dr. Salahattin Mîkâtî** (Trablus Üniversitesi, Lübnan)
- **Doç. Dr. Mutlu Gül** (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)
- **Abdüs Samet Koçak** (İstanbul Sultan Ahmet Vakfı, Türkiye)
- **Dr. Süleyman Sayar** (Uludağ Üniversitesi, Türkiye)
- **Enes Harun** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **Abdulmonim Abdullah Hacı Meşal** (Dâru'l-Mirkat, Kuveyt)
- **Mülhem Masri** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **İbrahim Demirel** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **Ahmad Masri** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **Okan Demir** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)
- **Muhammed Nur Yusufan** (Dâru'l-Mahtutat, Türkiye)

**NOT:** Kurullardaki isim sıralaması, akademik unvan ve alfabetik sıraya göre yapılmıştır.

## Ek Faaliyetler

- Yazma Eserden Matbuya Kitabın Anatomisi Kursu
- Yazma Eserlerin El İle Restorasyonu Kursu
- Sergi: Hicrî Yedinci Yüzyıl Alimlerine Ait Müellif Hatları
- Sergi: Hicrî Yedinci Yüzyılda İstinsah Edilen Yazma Eserler
- Dâru'l-Mahtutat İstişare Heyeti Toplantısı
- Yazma Eser Ansiklopedisi Kurul Toplantısı
- Bursa Gezisi
- Symposium: Yazma Eserlerin Başkentleri: Kahire Örneği